

SUMARI

ÍNDICE



Agraïments

Agradecimientos

9

Pròleg

Prólogo

11

L'art d'esaltar al foc sobre metalls

El arte de esaltar al fuego sobre metales

13

Introducció

Introducción

17

Francesc Vilasís-Capalleja, un home feliç

Francesc Vilasís-Capalleja, un hombre feliz

27

1

Aprenentatge i formació

Aprendizaje y formación

29

2

Pintura i dibuix. Període de formació

Pintura y dibujo. Periodo de formación

75



3

L'art de l'esmalt al foc sobre metalls

El arte del esmalte al fuego sobre metales

89

4

Tècniques de l'esmalt i mixtes de diferents èpoques i conceptes

Técnicas del esmalte y mixtas de diferentes épocas y conceptos

291

5

Obres recents (2010-2016)

Obras recientes (2010-2016)

363

6

Premis internacionals

Premios internacionales

403

7

Fotografies de viatges professionals: exposicions, seminaris i conferències

Fotografías de viajes profesionales: exposiciones, seminarios y conferencias

431

8

Recull de crítiques i cronologia professional (*curriculum vitae*)

Recopilación de críticas y cronología profesional (curriculum vitae)

441

Bibliografia

Bibliografía

463

8

F.VILASIS-CAPALLEJA

AGRAÏMENTS AGRADECIMIENTOS

Gemma Amat. Directora de l'Escola Massana de Barcelona.

Attilio Compagnoni. President del Creativ-Kreis-Internacional a Itàlia i crític d'art. Important col·leccionista d'esmalts.

Christian Christel. Artista de l'esmalt molt considerat internacionalment. Cofundador de les Biennales de Llemotges.

Francesc Galí. Escriptor, poeta i crític d'art.

Joan Gironès. Exprofessor de composició i decoració en la històrica Escola Massana dels anys 1945-1950.

José Luis Herranz. Director de l'Institut Menéndez Pidal de Madrid. Autor de la tesi doctoral "Esmalte sobre metal: un nuevo enfoque hacia la creación plástica a través de la obra de Francesc Vilasis-Capalleja".

Paco López. Escriptor i poeta. Còrdova.

Miquel Mascort. Advocat i promotor cultural català. Ha estat jutge de districte a Girona.

Enric Mirambell. Cronista Oficial de la Ciutat de Girona.

Albert Pons. Director honorari de l'Escola de Belles Arts de Tolosa de Llenguadoc i Cavaller de les Arts i de les Lletres a França.

Gertrud Rittmann-Fischer. Artista esmaltadora. Fundadora del Creativ-Kreis-International a Tallichtenberg, Alemanya.

Lisa Stromszky. Escriptora i poetessa alemanya.

Joan Sunyol. Escriptor, crític d'art i poeta.

Gemma Amat. *Directora de la Escola Massana de Barcelona.*

Attilio Compagnoni. *Presidente del Creativ-Kreis-Internacional en Italia y crítico de arte. Importante coleccionista de esmaltes.*

Christian Christel. *Artista del esmalte muy considerado internacionalmente. Cofundador de las Biennales de Llemotges.*

Francesc Galí. *Escritor, poeta y crítico de arte.*

Joan Gironès. *Exprofesor de Composición y Decoración en la histórica Escola Massana de los años 1945-1950.*

José Luis Herranz. *Director del Instituto Menéndez Pidal de Madrid. Autor de la tesis doctoral "Esmalte sobre metal: un nuevo enfoque hacia la creación plástica a través de la obra de Francesc Vilasis-Capalleja".*

Paco López. *Escritor y poeta. Córdoba.*

Miquel Mascort. *Abogado y promotor cultural catalán. Ha sido juez de distrito en Girona.*

Enric Mirambell. *Cronista Oficial de la Ciudad de Girona.*

Albert Pons. *Director honorario de la Escola de Belles Arts de Toulouse y Cavallero de las Artes y de las Letras de Francia.*

Gertrud Rittmann-Fischer. *Artista esmaltadora. Fundadora del Creativ-Kreis-International en Tallichtenberg, Alemania.*

Lisa Stromszky. *Escritora y poetisa alemana.*

Joan Sunyol. *Escritor, crítico de arte y poeta.*

Toshiko Tanaka. Premiada artista de l'art de l'esfalt.
Famosa pels seus murals esfaltats referents a la pau mundial després del bombardeig atòmic a la seva ciutat natal, Hiroshima, Japó.

M. Pilar Vélez. Directora del Museu del Disseny i Arts Decoratives de Barcelona.

Toshiko Tanaka. *Laureada artista del arte del esmalte. Famosa por sus murales esmaltados referentes a la paz mundial después del bombardeo atómico en su ciudad natal, Hiroshima, Japón.*

M. Pilar Vélez. *Directora del Museu del Disseny i Arts Decoratives de Barcelona.*

PRÒLEG PRÓLOGO

Francesc Vilasís-Capalleja es pot considerar l'hereu artístic —en la difícil i complexa branca de l'esmalt al foc— de la gran figura de Miquel Soldevila, que amb el seu treball “Eva” de 100 × 40 cm va aportar una peça cabdal de la tècnica de Llemotges. Vilasís-Capalleja va ser un alumne distingit en l'alta consideració que té l'Escola Massana, continuadora de la tasca que havia iniciat l'Escola de Bells Oficis.

La figura femenina és la protagonista de l'obra d'en Francesc Vilasís-Capalleja, tant en els seus celebrats esmalts com en els dibuixos, en els quals també excel·leix la seva sensibilitat.

Des de l'art rupestre la dona és present en l'art pictòric com a concepte i recerca de la bellesa que tota ànima sensible porta a dins, considerada un símbol per damunt la vulgaritat.

Els rostres femenins dels esmalts d'en Vilasís-Capalleja tenen l'encís d'un cert misteri que sembla sorgir de la seva mirada, de vegades llunyana, i els seus esmalts, amarats de poesia i misteri, es converteixen en veritables joies gràcies a la sensibilitat de l'artista que ha recuperat i revaloritzat l'esplendor de la tècnica de l'esmalt, disciplina artística en greu perill de desaparició per la seva complexitat i que només és a l'abast d'artistes molt selectius.

La cultura catalana és un exemple d'afirmació identitària i nacional d'un poble i aquesta voluntat la manifesta de manera important amb el seu art.

En el transcurs dels anys molts catalans han aportat el seu esforç perquè la cultura catalana esdevingui una cultura nacional i en Francesc Vilasís-Capalleja hi ha contribuït de manera molt important, com ho demostra la infinitat de premis, guardons i reconeixements tant en l'àmbit naci-

Francesc Vilasís-Capalleja puede ser considerado el heredero artístico —en la difícil y compleja rama del esmalte al fuego— de la gran figura de Miquel Soldevila, cuyo trabajo “Eva” de 100 × 40 cm significó una pieza esencial de la técnica de Limoges. Vilasís-Capalleja fue un alumno distinguido en la alta consideración que tiene la Escola Massana, continuadora de la labor iniciada por la Escola de Bells Oficis.

La figura femenina es la protagonista de la obra de Francesc Vilasís-Capalleja, tanto en sus celebrados esmaltes como en los dibujos, en los que también sobresale su sensibilidad.

Desde el arte rupestre, la mujer está presente en el arte pictórico como concepto y búsqueda de la belleza que toda alma sensible lleva dentro, considerándola un símbolo por encima de la vulgaridad.

Los rostros femeninos de los esmaltes de Vilasís-Capalleja tienen el encanto de un cierto misterio que parece surgir de su mirada, en ocasiones lejana, y sus esmaltes, impregnados de poesía y misterio, se convierten en verdaderas joyas gracias a la sensibilidad del artista que ha recuperado y revalorizado el esplendor de la técnica del esmalte, disciplina artística en grave peligro de desaparición por su complejidad y que solo está al alcance de artistas muy selectivos.

La cultura catalana es un ejemplo de afirmación identitaria y nacional de un pueblo y esta voluntad se manifiesta de modo importante a través de su arte.

En el transcurso de los años muchos catalanes han aportado su esfuerzo para que la cultura catalana se convierta en una cultura nacional y Francesc Vilasís-Capalleja ha contribuido a ello de manera muy importante, como lo demuestra la infinidad de premios y reconocimientos tanto a escala nacional como internacional de que ha sido merecedor. Su

onal com internacional que ha merescut. La seva obra és considerada, junt amb la del japonès Oota i la de l'americà Bennet, la màxima expressió actual de la tècnica de l'esmalt. Li ha estat reconeguda de manera destacada en el llibre *Aportacions catalanes universals* i crec que la seva personalitat, que tant dignifica la cultura catalana, podria ser ben bé mereixedora de la Creu de Sant Jordi.

Les línies de bellesa dels seus esmalts amb la utilització de materials metàl·lics —de caire preciós en molts d'ells— i les naturaleses vítries que conformen les seves figures estilitzades —que recorden els grans mestres Botticelli i Gustav Klimt— ens transporten al Renaixement italià i s'afegeix a aquesta apreciació la mateixa figura física d'en Francesc Vilasís-Capalleja.

En el si de la pintura i l'escultura catalanes, junt amb altres disciplines artístiques com és el cas de l'esmalt, hi ha artistes que passaran a la història de l'art català però en Vilasís-Capalleja ja en forma part.

Aquesta generació de Soldevila, Vilasís... qui la continuarà? Aquest és el gran dubte i el gran risc de perdre uns intèrprets en el món de l'esmalt que honoren Catalunya i l'ajuden a mantenir-se com a poble històricament i culturalment identitari en una època com l'actual en què sembla que la uniformitat ha d'acaparar-ho tot. Guardem aquests valors i figures com Vilasís-Capalleja que ajudaran que es mantingui la imatge artística de Catalunya.

En el si de la percepció de la bellesa en el món de l'art poden haver-hi diferents percepcions, de vegades ben confrontades, però si en una disciplina de l'art pot haver-hi unanimitat és en la tècnica de l'esmalt que representa el nostre admirat Francesc Vilasís-Capalleja. El Claustre, que l'estima com a persona i l'admira com a artista, s'adhereix a l'homenatge d'aquest llibre en l'esperança de comptar amb la seva amistat durant molts anys.

obra es considerada, junto con la del japonés Oota y la del americano Bennet, la máxima expresión actual de la técnica del esmalte. Fue reconocida de modo destacado en el libro Aportaciones catalanas universales, y creo que su personalidad, que tanto dignifica a la cultura catalana, podría ser merecedora sin duda de la Creu de Sant Jordi.

Las líneas de belleza de sus esmaltes con la utilización de materiales metálicos —de tipo precioso muchos de ellos— y las naturalezas vítreas que conforman sus estilizadas figuras —que recuerdan a los grandes maestros Botticelli y Gustav Klimt— nos transportan al Renacimiento italiano, abundando en esta apreciación la propia figura física de Francesc Vilasís-Capalleja.

En el seno de la pintura y la escultura catalanas, junto con otras disciplinas artísticas como es el caso del esmalte, existen artistas que pasarán a la historia del arte catalán pero Vilasís-Capalleja ya forma parte de ella.

Esta generación, la de Soldevila, Vilasís... ¿quién la continuará? Esta es la gran duda, y existe el gran riesgo de perder unos intérpretes en el mundo del esmalte que honoran a Cataluña y la ayudan a mantenerse como pueblo histórica y culturalmente identitario en una época como la actual en que parece que la uniformidad lo tiene que acaparar todo. Guardemos estos valores y figuras como la de Vilasís-Capalleja que ayudarán a mantener la imagen artística de Cataluña.

En el seno de la percepción de la belleza en el mundo del arte pueden existir diferentes percepciones, a veces en gran confrontación, pero si en una disciplina del arte puede darse unanimidad es en la técnica del esmalte que representa nuestro admirado Francesc Vilasís-Capalleja. El Claustre, que le aprecia como persona y le admira como artista, se adhiere al homenaje de este libro en la esperanza de contar con su amistad durante muchos años.

Miquel MASCORT I RIERA

Creu de Sant Jordi / Llicenciat en dret / Promotor Cultural i fundador de la Galeria d'Art el Claustre

L'ART D'ESMALTAR AL FOC SOBRE METALLS

EL ARTE DE ESMALTAR AL FUEGO SOBRE METALES

L'art d'esmaltar sobre metall és meravellós, gairebé màgic. El principal element és el foc.

Es té notícia de l'esmalt, o vidres de colors aplicats molt toscament sobre el metall o bé fosos, des de temps que es perden en la història. Van esmaltar els egipcis de dinasties molt remotes, els bàrbars, els grans i meravellosos mestres bizantins, els monjos medievals, en el temps del gòtic i del Renaixement... Podem veure i admirar esmalts preciosos de Pèrsia i de la Xina perfectament conservats fins avui dia.

L'esmalt és una matèria vítria (amb el sílice com a component principal) que per mitjà d'òxids metàl·lics rep coloracions i qualitats diferents (transparents, opaques i òpals). Els òxids més coneguts i usats són els de zinc (blancs); antimoni, plom i plata (grocs); cobalt (blaus); ferro i zinc (vermells); coure i crom (verds), i manganès (violetes). Es fon per l'acció del foc a temperatures que oscil·len entre els 900 i els 700° C. En l'actualitat disposem de forns mufla elèctrics nets i precisos, que ens permeten treballar amb molta eficàcia i aconseguir resultats òptims; això no obstant, el foc sempre serà la nostra màxima preocupació, ja que pot proporcionar reaccions de l'esmalt inesperades en perjudici de l'obra i, fins i tot, destruir-la del tot; cal dir, també, que algunes vegades, precisament el foc ens ha regalat grans satisfaccions pels seus efectes favorables. Antigament, s'empraven forns de llenya, carbó, petroli i gas.

Així doncs, una de les principals dificultats per a l'esmaltador rau en la cocció de l'esmalt, o sigui, en la fusió a altes temperatures amb els diferents colors i amb el metall de suport, a causa de les innumerable reaccions, de vegades impossibles de controlar; la cocció, per tant, ha de ser molt precisa i s'ha d'estudiar prèvi-

El arte de esmaltar sobre metal es maravilloso, casi mágico. Su principal elemento es el fuego.

Se tiene noticia del esmalte, o vidrios de colores aplicados muy toscamente sobre el metal o fundidos en él, desde tiempos que se pierden en la historia. Esmaltaron los egipcios de muy remotas dinastías, los bárbaros, los grandes y maravillosos maestros bizantinos, los monjes medievales, los góticos, los renacentistas... Podemos ver y admirar preciosos esmaltes perfectamente conservados hasta nuestros días de Persia y de la China.

El esmalte es una materia vítrea (sílice su principal componente) que por mediación de óxidos metálicos recibe diferentes coloraciones y calidades (transparentes, opacos y ópals). Los óxidos más conocidos y usados son los de zinc (blancos); antimonio, plomo y plata (amarillos); cobalto (azules); hierro y zinc (rojos); cobre y cromo (verdes); manganeso (violetas). Funde por la acción del fuego a temperaturas que oscilan entre 900° y 700° C. En la actualidad disponemos de limpios y precisos hornos-mufla eléctricos, que nos permiten trabajar con mucha eficacia y lograr resultados óptimos; no obstante, siempre el fuego será nuestra máxima preocupación, ya que puede proporcionarnos inesperadas reacciones del esmalte perjudicando nuestra obra, e incluso destruirla por completo; hay que decir también que, en contadas ocasiones, precisamente el fuego ha sido el que nos ha regalado grandes satisfacciones por sus efectos favorables. Antigamente se usaban hornos de leña, carbón, petróleo y gas.

Así pues, una de las principales dificultades para el esmaltador, está en la cocción del esmalte, o sea, su fusión a altas temperaturas con los diferentes colores y con el metal-soporte, debido a las innumerables reacciones, a veces imposibles de controlar; la cocción ha de ser por lo tanto muy

ament segons la característica de cada esmalt. Aquesta operació es repeteix al forn mufla tantes vegades com calgui segons la tècnica que emprem i les exigències de la composició artística de l'obra que hem projectat originàriament.

L'esmalt es treballa sempre sobre suport de metalls nobles, tan purs com sigui possible per aconseguir la màxima nitidesa i esplendor de les transparències; els més adequats per a aquest fi són l'or, la plata i el coure; també s'esmalta amb molt bons resultats tots els aliatges derivats d'aquests metalls. Avui dia, si no es tracta d'una feina de característiques determinades, el metall més usat és el coure en el grau màxim de puresa (electrolític); és fàcil d'adquirir, resisteix temperatures altes i ens permet treballar sense limitacions quant a formes i mida.

Hi ha tècniques diverses i diferents en l'art de l'esmalt, les principals i clarament diferenciades són:

L'esmalt de camp llevat (*champlevé*). Es tracta de rebaixar el dibuix amb el burí o per corrosió amb àcid nítric en una planxa de metall gruixuda i esmaltar només les parts excavades, deixant les altres descobertes, per tal que un cop acabada la feina quedi tot al mateix nivell. Aquesta tècnica o modalitat, la més primitiva, arriba fins a l'edat mitjana, especialment a Alemanya i França, com a principal decoració de l'orfebreria romànica.

L'alveolat (*cloisonné*). Consisteix a col·locar uns fils de metall (or principalment) sobre una planxa de coure esmaltada amb el fundent. Aquests fils d'or, d'1 mm d'altura com a màxim, seguiran els contorns del dibuix i es poden fer veritables filigranes; un cop fixats en el fundent per fusió, s'omple d'esmalts diferents en tantes coccions com calgui per aconseguir l'efecte que es busca.

Aquesta tècnica (sobre or) és característica de l'esmalteria bizantina i actualment també de la Xina, però sobre coure, com hem dit anteriorment.

precisa y previamente estudiada según la característica de cada esmalte. Se repite esta operación en el horno-mufla, tantas veces como sea necesario según la técnica empleada y las exigencias de la composición artística de la obra que originariamente se ha proyectado.

El esmalte se trabaja siempre sobre soporte de metales nobles, lo más puros posible para conseguir el máximo de nitidez y esplendor de sus transparencias; los más ideales para dicho fin son el oro, la plata y el cobre; también se esmaltan con muy buenos resultados todas las aleaciones que deriven de estos metales. Hoy día, si no es en un trabajo de determinadas características, el metal más usado es el cobre en su grado máximo de pureza (electrolítico); es de fácil adquisición, resiste altas temperaturas y nos permite trabajar sin limitaciones en cuanto a formas y tamaño.

Hay varias y diferentes técnicas en el arte del esmalte, las principales y claramente diferenciadas son:

El campeado (*champlevé*). *Se trata de rebajar con el buril o por corrosión con ácido nítrico, el dibujo proyectado, en una plancha de metal gruesa y esmaltar solamente las partes excavadas, dejando al descubierto las otras, para que una vez terminado el trabajo quede todo a un mismo nivel. Esta técnica o modalidad es la más primitiva, llegando hasta la Edad Media, especialmente en Alemania y Francia, como principal decoración de la orfebrería románica.*

El alveolado (*cloisonné*). *Consiste en colocar unos hilos de metal (oro principalmente) sobre una plancha de cobre esmaltada con el llamado fundente. Estos hilos de oro de máximo de 1 mm de altura, seguirán los contornos del dibujo, pudiendo realizar verdaderas filigranas; una vez fijados en el fundente por la fusión de este, se rellenará de diferentes esmaltes en tantas cocciones como sean necesarias para conseguir el efecto deseado.*

Esta técnica (sobre oro) es característica de la esmaltería bizantina y actualmente también en China, pero sobre cobre como hemos dicho anteriormente.

El baix relleu (*basse-taille*). Sobre una làmina de metall (plata o or), es treballa un motiu o algun tipus de composició amb el burí i el cisell amb un relleu suau que després es cobreix totalment amb esmalts transparents. Els relleus del gravat són els que per transparència donen les diferents tonalitats i els matisos de cada color.

Aquesta tècnica es va emprar amb gran mestria en el període gòtic, principalment, i en el Renaixement. El bressol del baix relleu esmaltat és Itàlia.

L'esmalt llemosí. Consisteix a aplicar diferents colors transparents i opacs sobre una planxa de metall prèviament esmaltada de fundent, inclús de vegades directament sobre el metall, com si es pintés sobre un llenç. En les carnacions i en algun motiu decoratiu, s'empra l'anomenat blanc de Llemotges, que permet modelar en fins relleus i deixa transparentar el color de la base. També dins d'aquesta tècnica s'inclou l'anomenada grisalla, que consisteix a modelar una figura únicament amb blanc de Llemotges sobre un fons d'esmalt molt fosc, deixant que aquesta preparació fosca transparenti, en capes superposades, fins a arribar al blanc, de manera que s'aconsegueix tota la gamma de grisos. Per ressaltar la composició, s'acaba el treball amb or en pols i negre d'iridi barrejats amb essències greixoses i aplicats amb pinzell, per dibuixar els contorns i els detalls decoratius.

Els denominats ***paillons***, d'efectes preciosos, són unes petites làmines d'or i plata d'un gruix gairebé impalpable que es retallen i s'apliquen sobre l'esmalt, i es recobreixen de nou únicament amb esmalts translúcids o transparents.

L'origen d'aquesta tècnica es reparteix entre Venècia, part de la Llombardia i, principalment, Llemotges, que és on es va cultivar més i on es va arribar a un màxim de perfecció i esplendor que li va donar fama universal.

L'esmalt pintat o pintura sobre esmalt. És la tècnica que permet fer les miniatures. Es va practicar princi-

El bajorrelieve (*basse-taille*). *Se trabaja sobre una lámina de metal (plata u oro), con el buril y el cincel, labrando un motivo u otro tipo de composición, con un suave relieve, que después se cubre totalmente de esmaltes transparentes. Los relieves del grabado son los que por transparencia dan las diferentes tonalidades y matices de cada color.*

Esta técnica fue empleada con gran maestría en el período gótico principalmente y en el Renacimiento. La cuna del bajorrelieve esmaltado es Italia.

El esmalte lemosín. *Consiste en aplicar diferentes colores transparentes y opacos sobre una plancha de metal previamente esmaltada de fundente, incluso a veces directamente sobre el metal, como si se pintara un lienzo. En las carnaciones y en algún motivo decorativo, se emplea el llamado "blanco de Limoges," que permite modelar en finos relieves, dejando transparentar el color de la base. También dentro de esta técnica está la llamada grisalla, que consiste en modelar una figura, únicamente con blanco de Limoges sobre un fondo de esmalte muy oscuro, dejando transparentar esta preparación oscura, en capas superpuestas, hasta llegar al blanco, logrando así toda la gama de grises. Para resaltar la composición, se finalizan los trabajos con oro en polvo y negro de iridio mezclados con esencias grasas y aplicados con pincel, dibujando contornos y detalles decorativos.*

*De efectos preciosos son los denominados **paillons**; unas laminillas de oro y plata de un grosor casi impalpable que se recortan y se aplican sobre el esmalte, para ser de nuevo recubiertos, únicamente con esmaltes translúcidos o transparentes.*

El origen de esta técnica se reparte entre Venecia, parte de Lombardía y principalmente Limoges, que es donde más la cultivaron y donde se llegó a un máximo de perfección y esplendor adquiriendo fama universal.

El esmalte pintado o pintura sobre esmalte. *Es la técnica que permite realizar las miniaturas. Se practicó principal-*

palment durant el segle XVIII i va néixer a Ginebra; són famoses les miniatures esmaltades dels rellotges suïssos, que es poden admirar a tots els museus del món.

Sobre una base d'esmalt blanc opac especialment dur a l'hora de fondre'l, d'una puresa total i completament llis, es pinta amb colors (òxids metàl·lics purs amb fundent) en estat de pols impalpable i molts amb essències greixoses per facilitar-ne l'aplicació; es fonen amb l'acció del foc. Un cop acabada, la "pintura" es cobreix amb un fundent especial de baixa temperatura, químicament pur i d'una transparència rigorosament comprovada, per resguardar-la de possibles corrosions i raspadures.

Actualment, a causa de la qualitat química dels esmalts, dels controls precisos de temperatura al forn mufla i dels coneixements tècnics de què disposem, hem arribat a un grau de perfecció que ens permet utilitzar aquests procediments combinats entre si o per separat amb un domini gairebé total.

mente en el siglo XVIII y nació en Ginebra; son famosas las miniaturas esmaltadas de los relojes suizos, que se pueden admirar en todos los museos del mundo.

Sobre una base de esmalte blanco opaco especialmente duro de fusión, de una pureza total y liso completamente, se pinta con colores (óxidos metálicos puros con fundente) en estado de polvo impalpable y molidos con esencias grasas para facilitar su aplicación; se funden con la acción del fuego. Una vez terminada la "pintura" se cubre con un fundente especial de baja temperatura, químicamente puro y de una transparencia rigurosamente comprobada, para resguardarla de posibles corrosiones y raspaduras.

Actualmente, debido a la calidad química de los esmaltes, a los controles precisos de temperatura en el horno-mufla y a los conocimientos técnicos con que se cuenta, se ha llegado a un grado de perfección que nos permite utilizar estos procedimientos combinándolos entre sí o por separado con un dominio casi total.

Francesc VILASÍS-CAPALLEJA*

* L'any 1970 vaig decidir fer aquest escrit per explicar de manera senzilla i entenedora per a tothom, el que eren —i són— les precioses i mil·lenàries tècniques d'esmaltar al foc sobre metalls. Aquest escrit l'adjuntava als catàlegs de les meves exposicions.

* En el año 1970 decidí hacer este escrito para explicar de modo sencillo y comprensible para todo el mundo, lo que eran —y son— las preciosas y milenarias técnicas de esmaltar al fuego sobre metales. Adjuntaba este escrito a los catálogos de mis exposiciones.

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓN

Per què soc esmaltador?, em pregunten.

La meua vida professional ha estat totalment i exclusivament dedicada a dibuixar i pintar. El dibuix —al meu entendre— és la base de totes les arts; és per això que no he deixat mai de dibuixar. L'art en general ha sigut la meua passió i la meua veritable vocació. De ben petit, segons m'havien dit els meus pares i després el meus mestres, ja dibuixava i pintava amb certa predisposició en qualsevol paper que em venia a les mans. L'esmalt el vaig “descobrir” als dotze anys (1944), a l'Escola Massana de Barcelona, el que després seria per a mi la meua veritable vocació, i per sempre: l'art de l'esmalt al foc sobre metall. L'esmalt és d'una riquesa de materials i tècniques com no conec en cap altre art. El foc és el principal element, tant pot donar-nos agradables sorpreses per la seva màgia, com malmetre una obra després de moltes hores o dies de treball. Fa anys vaig escriure:

Foc, aigua, vidre, òxids metal·lics, àcids, metalls...

Foc, foc, foc...

Transparents, opacs, òpals, translúcids, vitrificables...

Foc, foc, foc...

Esmalt pintat, *cloisonné*, *champlevé*, vitrall, grisalla, baix relleu...

Foc, foc, foc...

Dibuix, pintura, composició, ofici, tècnica...

Foc, foc, foc...

Creativitat, investigació, alquímia, experiència...

Foc, foc, foc...

Imaginació, paciència, il·lusió, sensibilitat, amor, inspiració...

Foc.

L'ART DE L'ESMALT AL FOC SOBRE METALL

¿Por qué soy esmaltador?, me preguntan.

Mi vida profesional ha estado totalmente y exclusivamente dedicada a dibujar, pintar y esmaltar. El dibujo —a mi entender— es la base de todas las artes; es por esto que no he dejado nunca de dibujar. El arte en general ha sido mi pasión y vocación. Desde pequeño —según me habían dicho mis padres y más adelante mis maestros— ya dibujaba con cierta predisposición y destreza en cualquier papel que tenía a mano. El esmalte lo descubrí a los doce años (1944), en la Escola Massana de Barcelona. Técnica y oficio, que con el tiempo sería mi verdadera vocación ya para siempre: el arte del esmalte al fuego sobre metales. El esmalte es de una riqueza de técnicas y materiales como jamás he conocido en las demás artes; el fuego, su principal elemento, por su magia, nos sorprende en cada una de las cocciones, para bien o para mal. Hace años escribí:

Fuego, agua, vidrio, óxidos metálicos, ácidos, metales...

Fuego, fuego, fuego...

Transparentes, opacos, ópals, translúcidos, vitrificables...

Fuego, fuego, fuego...

Esmalte pintado, cloisonné, champlevé, vitral, grisalla, bajo relieve...

Fuego, fuego, fuego...

Dibujo, pintura, composición, oficio, técnica...

Fuego, fuego, fuego...

Creatividad, investigación, alquimia, experiencia...

Fuego, fuego, fuego...

Imaginación, paciencia, ilusión, sensibilidad, amor, inspiración...

Fuego.

EL ARTE DEL ESMALTE AL FUEGO SOBRE METAL

Després de tants anys viscuts (vuitanta-cinc) i havent-ne dedicat setanta-tres dia rere dia a l'art de l'esmalt, estic plenament convençut que el dibuix, la pintura i sobretot l'esmalt han sigut la meva vertadera vocació, la meva passió, i així serà fins al final de la meva existència. Tot això ho dec als meus pares i als meus mestres que van saber encaminar-me cap a aquest meravellós món de l'art, que m'ha permès guanyar-me la vida independentment i en plena llibertat; he fet les meves obres prescindint de modes, tendències, avantguardes i dictadures conceptuals. També el goig d'haver pogut formar una família.

Sempre que m'han preguntat com és que faig esmalts i/o per què soc esmaltador, explico la mateixa història, tot i que alguna persona ha procurat confondre la realitat. La vertadera història és:

A casa no es tenia cap coneixement sobre l'esmalt vitrificable sobre metalls (l'esmalt l'enteníem com pintura per pintar portes i finestres) i tampoc no sabíem que existia l'Escola Massana. Va ser gràcies als meus mestres Josep Juanola (escola primària) i Francisco Manzanilla (Escola d'Arts i Oficis Artístics Llotja) que van informar el meu pare —que tenia ànima d'artista i una gran sensibilitat per l'art i va entendre com a propis els consells dels mestres. Em va portar a l'Escola Massana quan jo tenia només dotze anys (1944) per entrevistar-se amb el director Miquel Soldevila —que amb els anys seria el meu mestre. Va ser llavors que vaig “descobrir” l'esmalt, a través d'una porta mig oberta que donava a l'aula d'esmaltatge; me'n recordaré tota la vida.

Vaig estat a l'Escola Massana —es podria dir viure— onze anys estudiant de 7 a 9 del vespre (1945-1956), i a la manufactura creada per M. Soldevila durant tretze anys (1947-1960) de 9 del matí fins a les 7 de la tarda per continuar els estudis de 7 a 9. El tracte que em tenia el mestre Soldevila va arribar a ser familiar tant a l'escola com a casa seva amb la Maria Pecanins, la seva esposa. Inclús vaig passar dos estius invitat a casa

Después de tantos años vividos (ochenta y cinco) y haber dedicado setenta y tres día a día al arte del esmalte, estoy plenamente convencido que el dibujo, la pintura y sobre todo el esmalte han sido mi pasión, mi vocación y mi vida. Así será hasta el final de mi existencia. Todo lo debo a mis padres y a mis maestros que supieron encaminarme hacia este maravilloso mundo del arte, que me ha permitido trabajar y vivir independientemente y con plena libertad para poder realizar mis obras prescindiendo de modas, tendencias, vanguardias y dictaduras conceptuales. También la gran satisfacción de haber podido formar una numerosa familia.

Siempre que me han preguntado por qué hago esmaltes, o por qué soy esmaltador, explico la misma historia, a pesar de alguna persona que ha procurado confundir la realidad. La verdadera historia es:

En nuestra casa —casa de nuestros padres— no se tenía conocimiento de qué era el esmalte vitrificado sobre metales —el esmalte se entendía para pintar puertas y ventanas. Tampoco de la existencia de la Escola Massana. Fue gracias a mis maestros Josep Juanola de la escuela primaria y Francisco Manzanilla de la Escuela de Artes y Oficios Artísticos Llotja, que informaron a mi padre —persona con alma de artista, muy sensible para el arte— quien no dudó en seguir los sabios consejos de los maestros. Me acompañó a la Escola Massana —cuando yo solamente tenía doce años (1944)—, para entrevistarse con el director del dicho centro, Miquel Soldevila (al poco tiempo sería mi maestro). Fue cuando “descubrí” el esmalte a través de una puerta entornada, que resultó ser la clase de esmalte y que recordaré toda mi vida.

Estuve en la Escola Massana —podría decir, viví— durante once años (1945-1956) estudiando de 7 a 9 de la noche, y en la manufactura creada por el maestro Soldevila, durante trece años, de las 9 de la mañana hasta las 7 de la tarde para continuar los estudios de 7 a 9 (1947-1960). El trato con mi maestro Soldevila llegó a ser familiar tanto en la escuela como en su casa con Maria Pecanins, su esposa; incluso

d'ells per vacances (1949 i 1950). Es deia a l'escola que jo era el seu deixeble predilecte perquè era el més jove net. Quan el meu pare em va matricular jo només tenia tretze anys (1945).

Foren uns anys molt feliços malgrat els temps tan difícils de la postguerra civil i a casa es passava una forta estretor econòmica. Per això vaig entendre que jo havia de ser un puntal per a la família, ja que tenia vàries opcions per guanyar-me la vida, la més important, acceptant els encàrrecs de medalles de primera comunió que feien els joiers de Barcelona en un principi. Va ser l'època que jo qualifico de comercial o convencional. Treballava principalment amb la idea de guanyar diners per poder ajudar els meus pares. L'èxit va ser tan rotund que el nostre pare amb molt bon criteri —crec jo— em va demanar si seria possible que el meu germà Andreu —que tirava per a joier i en camí de ser un gran cisellador— m'ajudés als primers processos de preparació de les petites medalles; ajut al qual més endavant s'ajuntaria el pare en la part més senzilla del procés, per poder agilitzar i augmentar la producció. Jo en aquells moments em trobava molt angoixat. Vaig preparar uns projectes de fàcil execució per mitjà d'unes plantilles que facilitaven les primeres cuites dels esmalts que els preparava. Jo em cuidava de les darreres cuites fins el que era la miniatura i els ornaments d'or i plata. Aquest va ser el moment que el meu germà es va aficionar als esmalts, així ho reconeix i escriu: “Al meu germà Francesc que va mostrar-me el camí”.

D'arreu d'Espanya demanaven cada vegada major nombre de medalles fins arribar a col·lapsar-nos. Jo llavors vaig decidir deixar aquell camí esgotador per dedicar-me —com havia somiat i volgut sempre— plenament la resta de la meua vida a l'esmalt de creació, original i peça única: en definitiva, a l'art de l'esmalt al foc sobre metalls. El meu germà es va decantar per l'ensenyament (1970). Aquí es va acabar la cooperació d'aquells anys tan feliços. Va ser quan vaig aconsellar

pasé dos veranos invitado por ellos durante unas vacaciones (1949 y 1950). Se decía que por mi joven edad, yo era su discípulo predilecto. Cuando mi padre me matriculó en la Escola Massana, yo solamente tenía trece años (1945).

Fueron unos años muy felices, a pesar de aquellos tan difíciles tiempos de la posguerra civil. En casa se pasaba mucha necesidad económica. Es por este motivo que entendí que yo debía contribuir con mi trabajo y ser un puntal para mi familia. Tenía varias opciones para ganar dinero aceptando los encargos de medalas de primera comunión que me hacían los joyeros de Barcelona en un principio. Fue una época que yo califico de comercial o convencional. Trabajaba tanto como podía, con la idea de ganar dinero para poder ayudar a mis padres. El éxito fue tan importante, que nuestro padre —con muy buen criterio, creo yo— al verme tan agobiado, me pidió si sería posible que mi hermano Andreu —en camino de ser un buen joyero y un sobresaliente cincelador de metales— me ayudara en las primeras preparaciones de las pequeñas medalas, ayuda a la que más adelante se uniría nuestro padre en la parte más sencilla del proceso, y así poder aumentar la producción. Preparé unos proyectos de fácil ejecución, por mediación de unas plantillas que facilitaban las primeras cocciones de base para la propia miniatura y los ornamentos finales en oro y plata. Fue en este momento de colaboración cuando mi hermano se aficionó a los esmaltes; así lo reconoce y escribe: “Al meu germà Francesc que va mostrar-me el camí” (A mi hermano Francesc que me mostró el camino).

De todas partes de España pedían mayor número de medalas, hasta llegar a colapsarnos. Fue cuando decidí dejar aquel agotador camino para dedicarme —como siempre había soñado— plenamente el resto de mi vida al esmalte de creación, original y obra única: en definitiva, al arte del esmalte al fuego sobre metales. Mi hermano se decantó por la enseñanza (1970). Aquí se acabó la cooperación de aquellos años tan felices. Fue cuando aconsejé a mi hermano Andreu —que parecía que quería, también, de-

al meu germà Andreu —que semblava que també volia dedicar-se a esmaltar— que procurés pensar-se un nom artístic per evitar per al bé de tots dos, tot tipus de confusions com així va ser en el futur. Vaig haver de ser jo qui em vaig veure obligat a modificar el que havia sigut fins al 1975-1976 F. Vilasís, per F. Vilasís-Capalleja.

He seguit el meu camí en solitari amb plena llibertat creativa, fins aquest feliç moment (2017) de la publicació d'aquest llibre que reuneix un extens resum de la meva vida professional.

La majoria d'obres reproduïdes aquí han estat projectades, començades i acabades en diferents moments. Alguna d'elles ha seguit un procés que ha durat alguns anys perquè he treballat segons els meus estats d'ànim creatius i/o conceptuals.

Un dels fets que crec que han estat molt importants en la meva vida és el d'haver nascut al barri de Gràcia de Barcelona on a cada carrer hi havia un taller —o més d'un— on es podia observar la manera de treballar d'hàbils artesans que van ser mestres per a mi. A l'entrada de casa hi havia el quiosc del senyor Isart, que era joier. Recordo que la meva mare quan anava al mercat m'hi deixava molt sovint en veure el meu interès per quedar-m'hi.

L'esmalt m'ha permès viatjar pel món i conèixer importants col·leccionistes. Museus on he pogut veure gran part de peces esmaltades de tots els segles i també els millors esmaltadors del món en cada una de les tècniques de l'art de l'esmalt.

Els anys d'estudis i treball a l'Escola Massana i en la manufactura, van ser per a mi d'un gran valor. La dedicació especial que em tenia el mestre Miquel Soldevila encara ho va ser més. Reconec que va ser un veritable privilegi haver estat tants anys al seu costat a l'escola i també a casa seva (1945-1957).

Sempre he entès l'art de l'esmalt en obres de petit format i/o miniatura perquè crec que treuen el màxim

dicarse a esmaltar— que procurara pensarse un nombre artístico, para evitar en beneficio de los dos todo tipo de confusiones, como así sucedió en el futuro. Tuve que ser yo quien me vi obligado a modificar mi nombre artístico que había sido hasta el año 1975-1976 F. Vilasís, por F. Vilasís-Capalleja.

He seguido mi camino en solitario con plena libertad creativa hasta este feliz momento (2017) de la publicación de este libro que reúne un extenso resumen de mi vida profesional.

La mayoría de obras reproducidas aquí han sido proyectadas, empezadas y acabadas en diferentes momentos; alguna de ellas has seguido un proceso que ha durado algunos años porque he trabajado según mis estados de ánimo creativo y/o conceptuales.

Uno de los hechos que creo han sido muy importantes en mi vida, es el haber nacido en el barrio de Gracia de Barcelona donde en cada calle había un taller —o más de uno— donde se podía observar la manera de trabajar de hábiles artesanos, que fueron para mí, maestros. En el portal de entrada de mi casa había el quiosco del señor Isart, que era joyero; recuerdo que mi madre al ir al mercado me dejaba muy a menudo al ver mi interés por quedarme.

El esmalte me ha permitido viajar por el mundo y conocer importantes coleccionistas. Museos donde he podido ver gran parte de piezas de esmalte de todos los siglos; también conocer a los mejores esmaltadores del mundo en cada una de las técnicas del esmalte.

Los años de estudio y trabajo en la Escola Massana y en la manufactura, fueron para mí de un gran valor. La dedicación especial que me tenía mi maestro Miquel Soldevila todavía lo fue más. Reconozco que fue un verdadero privilegio el haber estado tantos años a su lado en la escuela y también en su casa (1945-1957).

Siempre he entendido el arte del esmalte en obras de pequeño formato y/o miniatura porque creo que sacan el máxi-

profit de la riquesa dels materials emprats, preciosos en les seves variades tècniques ben diferenciades, així com dels esmalts transparents, òpals, opacs... “paillons” de plata i or, el cincelat del metall, tot en companyia d’altres materials pobres, d’altres tècniques.

Una de les coses que més he valorat en el curs de la meva vida professional, és el fet d’haver pogut realitzar les meves obres amb tècniques mixtes amb plena llibertat i total independència, i així poder fer un dia l’obra somiada.

L’Escola Massana ho ha sigut tot per a mi en aquest món de l’art de l’esmalt. Procuo mantenir viva la flama d’aquells anys de formació i aprenentatge perquè serveixi a les noves generacions, futurs artistes d’aquest art meravellós. Mai més no tornarà a ser aquella Escola Massana.

Com més he avançat en aquest món de l’esmalt després de setanta-tres anys de plena i total dedicació a aquest preciós art, més possibilitats —que em resulten desconegudes— hi he vist per poder fer obres d’art. L’esmalt al foc sobre metall és l’art on es poden aconseguir qualitats úniques d’una incomparable bellesa, inimaginables en altres tècniques artístiques.

Les obres que il·lustren aquest llibre formen part de col·leccions privades i/o museus nacionals i internacionals.

mo provecho de la riqueza de los materiales empleados, preciosos en sus variadas técnicas diferenciadas, así como de los esmaltes transparentes, ópalos, opacos..., “paillons” de plata y oro, el cincelado del metal, todo en compañía de otros metales pobres y otras técnicas.

Una de las cosas que más he valorado en el curso de mi vida profesional es el hecho de haber podido realizar mis obras con técnicas mixtas con plena libertad y total independencia para así poder realizar algún día mi obra soñada.

La Escola Massana lo ha sido todo para mí en este mundo del arte del esmalte. Procuo mantener viva la llama de aquellos años de aprendizaje y formación para que sirva a las nuevas generaciones de artistas de este maravilloso arte. Nunca más volverá a ser aquella Escola Massana.

Cuanto más he avanzado en este mundo del esmalte después de setenta y tres años de plena dedicación a este precioso arte, más posibilidades —que me resultan desconocidas— he visto para poder realizar una verdadera obra de arte. El esmalte al fuego sobre metal es el arte donde se pueden lograr calidades únicas de una incomparable belleza, inimaginables en otras técnicas artísticas.

Las obras que ilustran este libro pertenecen a colecciones privadas y/o museos nacionales e internacionales.

Francesc VILASÍS-CAPALLEJA



Estudi / taller (1959-1960).

Foto: Joan Iriarte

22

F.VILASIS-CAPALLEJA

L'any 1956 vaig fer el primer viatge a Itàlia de nord a sud. Els primers llibres que vaig tenir en la meua modesta biblioteca van ser de pintura; un d'ells —potser el primer— va ser un regal de Robert Cartes en la visita al seu taller, al qual em va portar el senyor Amadeu: jo tenia entre dotze i tretze anys (1944). Aquest llibre era del pintor flamenc P. P. Rubens. En aquella època em vaig interessar molt per la pintura del Renaixement. Comprava llibres, postals i tot tipus de reproduccions que la meua minsa economia em permetia. Quan vaig tenir ocasió de poder veure al natural aquelles precioses pintures que jo tenia reproduïdes —i que tantes vegades havia contemplat—, als museus italians, sobretot a Florència, va ser per a mi un impacte emocional tan fort, que m'atreveixo a qualificar de “diví”; inexplicable amb paraules. Sempre he recordat aquells moments davant d'aquelles meravelloses obres d'art.

El mateix em va passar uns anys més tard quan vaig poder veure i acariciar les pintures del meu admirat Gustav Klimt al Museu Velvedere a Viena en el primer viatge a Àustria. A partir d'aquells moments viscuts vaig comprar tot el que vaig poder —i encara segueixo fent-ho— d'aquest gran artista vienès, que també em va impressionar tant.

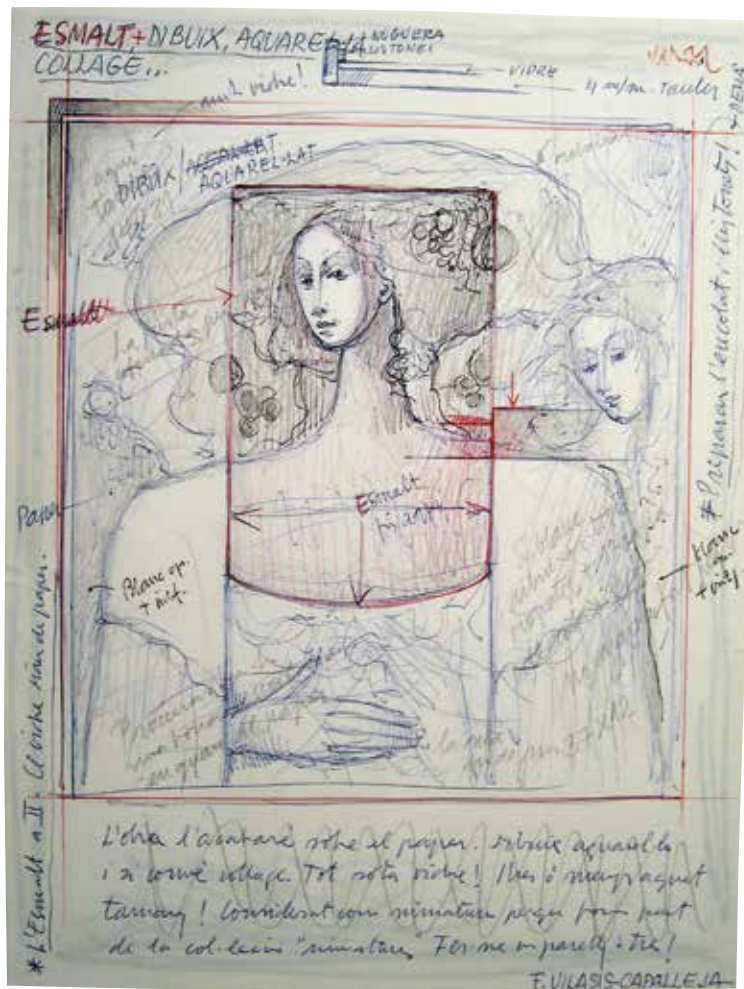
Un altre dels fets viscuts amb un estat emocional indescriptible, va ser quan en el meu primer viatge al Japó, em van acompanyar a visitar els més importants museus d'art japonès. Són tres moments, tres èpoques de la meua vida professional com a artista de l'esmalt al foc sobre metall que han estat molt importants al començament de la meua carrera, sobretot conceptualment quant a l'art en general per sentir-me segur amb les meves conviccions de la bellesa. És per això que he cregut sempre en la importància que té per a un artista, ser posseïdor d'una ferma base de dibuix: dibuixar, dibuixar i dibuixar!; tenir sempre a l'abast de la mà un llapis i un paper; com els músics, que no han de deixar passar un sol dia sense practicar amb el seu instrument. A l'Escola Massana d'aquells anys dels meus estudis i formació, el dibuix era l'assignatura més important.



En el año 1956 hice mi primer viaje a Italia de norte a sur. Los primeros libros que tuve en mi modesta biblioteca fueron de pintura; uno de ellos —quizás el primero— fue un regalo de Robert Cartes en la visita a su estudio al que me llevó el señor Amadeo; yo tenía entre doce y trece años (1944). Aquel libro era del pintor flamenco P. P. Rubens. En aquella época me interesé mucho por la pintura del Renacimiento italiano. Compraba libros, postales y toda clase de reproducciones que mi pobre economía me permitía. Cuando tuve la ocasión de poder ver al natural aquellas preciosas pinturas que yo tenía reproducidas —y que tantas veces había contemplado—, en los museos italianos, sobre todo en Florencia, fue para mí un impacto emocional tan fuerte que me atrevo a calificar de divino, inexplicable en palabras. Siempre he recordado aquellos momentos delante de aquellas maravillosas obras de arte.

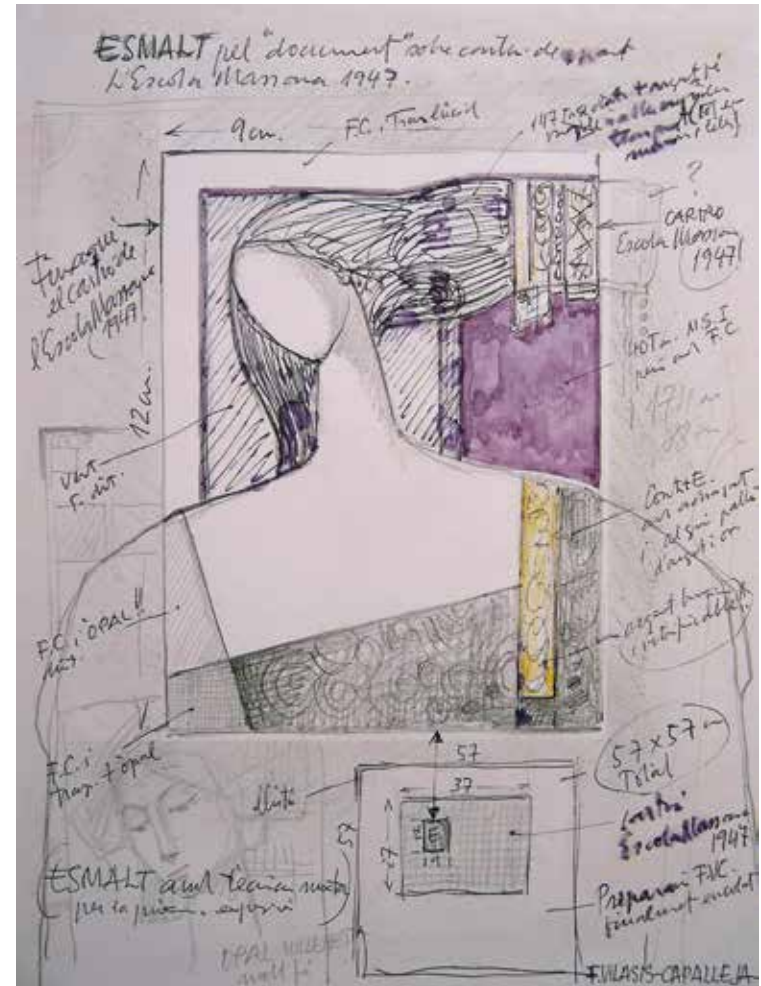
Lo mismo me sucedió unos años más tarde cuando pude ver y acariciar las pinturas de mi admirado Gustav Klimt en el Museo Velvedere en Viena en mi primer viaje a Austria. A partir de aquellos momentos vividos compré todo lo que pude —y todavía lo sigo haciendo— de aquel gran artista vienés que también tanto me impresionó.

Otro de los momentos vividos en un estado emocional indescriptible, fue cuando en mi primer viaje a Japón me acompañaron a visitar los más importantes museos de arte japonés. Son tres momentos de mi vida profesional como artista del esmalte al fuego sobre metal que han sido muy importantes al principio de mi carrera, sobre todo conceptualmente en cuanto al arte en general para sentirme seguro con mis convicciones de la belleza. Es por esto que he creído siempre en la importancia que tiene para un artista ser poseedor de una firme base de dibujo: ¡dibujar, dibujar y dibujar!; tener siempre a punto un lápiz y un papel; como el músico que no ha de dejar pasar un solo día sin practicar con su instrumento. En la Escola Massana de aquellos tiempos de mis estudios y formación el dibujo era la asignatura más importante.



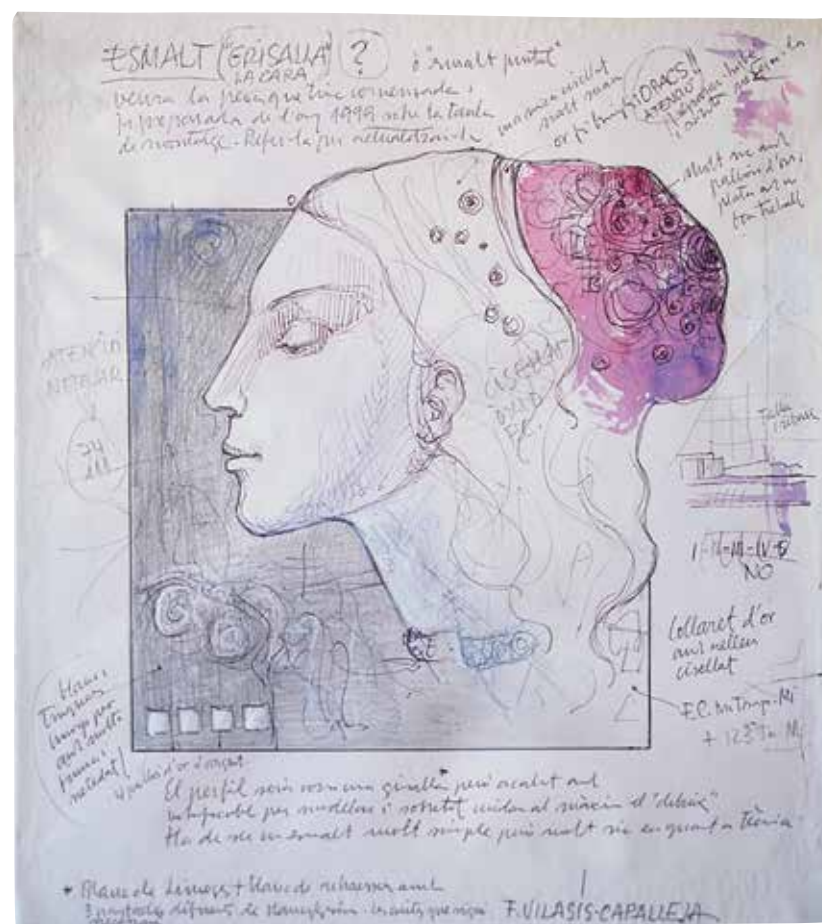
Projectes per a esmalts. Llapís, aquarel·la i bolígraf sobre paper.

Proyectos para esmaltes. Lápiz, acuarela y bolígrafo sobre papel.



Projectes per a esmalts. Llapis, aquarel·la i bolígraf sobre paper.

Proyectos para esmaltes. Lápiz, acuarela y bolígrafo sobre papel.



Projectes per a esmalts. Llapis, aquarel·la i bolígraf sobre paper.

Proyectos para esmaltes. Lápiz, acuarela y bolígrafo sobre papel.

FRANCESC VILASÍS-CAPALLEJA, UN HOME FELIÇ

FRANCESC VILASÍS-CAPALLEJA, UN HOMBRE FELIZ

Hi ha poques coses que es retenen a la memòria de manera excepcional, i una d'aquestes va ser visitar l'estudi d'en Francesc Vilasís-Capalleja.

Un àtic petit, lluminós amb una porta tancada al biaix de manera que mai pots esperar el que trobaràs al darrere. En creuar la porta començaven a disposar-se de forma mil·limètrica i rigorosament endreçats infinitat de pots, pinzells i tot tipus d'estrís, materials, llibres, dibuixos i peces d'esmalt. Un lloc fascinant on semblava que es parés el temps i on la inspiració fluïa per tota l'estança.

I és que en Francesc, un dels exalumnes més antics de l'Escola Massana, que es va formar durant onze anys sota el mestratge de Miquel Soldevila, als seus vuitanta-un anys encara manté la il·lusió per seguir esmaltant, i es defineix com un home feliç, enamorat i afortunat per poder haver dut a terme una tasca artística que l'apassiona. Són gairebé setanta anys de dilatada dedicació a l'art de l'esmalt al foc sobre metall, en els quals ha obtingut premis i distincions internacionals arreu del món. El seu extens currículum així ho demostra amb més de seixanta exposicions nacionals i internacionals en sales i museus especialitzats, seminaris, conferències, llibres editats i participant com a jurat en concursos internacionals. Les seves obres estan presents en les més importants col·leccions privades.

L'aportació a l'art de l'esmalt d'en Vilasís-Capalleja a través del color, les transparències i les opacitats, la bellesa, el foc, el dibuix, la sensibilitat i el virtuosisme de l'ofici, han fet que hagi viatjat per la història de l'art del segle xx i que formi part de l'art del segle xxi.

En la seva obra, fàcil de reconèixer per la seva elegància, poden veure's empremtes dels retrats grecs, romans i renaixentistes, aproximacions a la pintura francesa del se-

Pocas cosas se retienen en la memoria de forma excepcional, y una de ellas fue la visita al estudio de Francesc Vilasís-Capalleja.

Un ático pequeño, luminoso, con una puerta medio cerrada de modo que nunca puedes esperarte lo que vas a encontrar detrás. Al cruzar la puerta empezaban a disponerse de forma milimétrica y rigurosamente ordenados infinidad de tarros, pinzeles y todo tipo de utensilios, materiales, libros, dibujos y piezas de esmalte. Un lugar fascinante donde parecía que se detuviera el tiempo y donde la inspiración fluía por toda la estancia.

Y es que Francesc, uno de los exalumnos más antiguos de la Escola Massana, que se formó durante once años bajo el magisterio de Miquel Soldevila, a sus ochenta y un años todavía mantiene la ilusión por seguir esmaltando, definiéndose como un hombre feliz, enamorado y afortunado por haber podido llevar a cabo una actividad artística que le apasiona. Son casi setenta años de dilatada dedicación al arte del esmalte al fuego sobre metal, obteniendo premios y distinciones internacionales por todo el mundo. Su extenso currículum así lo demuestra con más de sesenta exposiciones nacionales e internacionales en salas y museos especializados, seminarios, conferencias, libros editados y participaciones como miembro de jurado en concursos internacionales. Sus obras están presentes en las más importantes colecciones privadas.

La aportación al arte del esmalte de Vilasís-Capalleja a través del color, las transparencias y las opacidades, la belleza, el fuego, el dibujo, la sensibilidad y el virtuosismo del oficio, le han hecho viajar por la historia del arte del siglo xx y formar parte del arte del siglo xxi.

En su obra, fácilmente reconocible por su elegancia, pueden verse huellas de los retratos griegos, romanos y rena-

gle xiv, insinuacions de Botticelli, Klimt o Modigliani, homenatges al modernisme i al simbolisme, tot plegat amb un llenguatge propi que fa que l'esmalt es presenti com una obra d'art que fusiona el dibuix, la pintura i la joia.

Un treball amb rigor, amb un control de l'ofici que fa que les seves peces arribin a la perfecció tècnica a través de les geometries i les formes orgàniques, sempre amb el màxim d'expressivitat, de dolçor i de tendresa.

El que més em fascina dels seus esmalts són les figures de dones melancòliques, de rostres virginals, pàl·lids, com si fossin de porcellana, amb la mirada baixa, amb el coll llarg i les mans amb provocades desproporcions, amb el tractament sinuós del cabell i amb una posició inclinada.

Considerat com un dels creadors de l'esmalt modern on la fantasia i el silenci dels seus personatges expressen la llibertat dels somnis i la passió per l'exquísidesa, mai ha deixat d'investigar en el seu estudi, que ell anomena laboratori: des de la figura a l'abstracció, des de l'or i la plata fins als materials trobats, les seves composicions curosament estudiades projecten pau interior i alhora la reivindicació per l'ofici.

Les nostres trobades, primer a Artesania Catalunya i després a l'Escola Massana, sempre han estat entrañables i encoratjadores, i tot i que ell sempre ha volgut fugir de la pedagogia per sentir-se més lliure, reconeix que part del que és ho deu a la Massana.

El darrer dia que va visitar l'escola, ara fa uns mesos, vam anar al taller d'esmalts on en Francesc va passar gran part de la seva infantesa i joventut i amb els ulls humits i un somriure que mai abandona em va dir: "allà on he anat i el que he fet ha estat sempre en nom propi, en nom de Barcelona i en nom de la meva estimada Escola Massana".

Gràcies, Francesc Vilasís-Capalleja.

centistas, aproximaciones a la pintura francesa del siglo xiv, insinuaciones de Botticelli, Klimt o Modigliani, homenajes al modernismo y al simbolismo, todo ello con un lenguaje propio en que el esmalte se presenta como una obra de arte fusionando el dibujo, la pintura y la joya.

Un trabajo con rigor, con un control del oficio que permite a sus piezas llegar a la perfección técnica a través de las geometrías y las formas orgánicas, siempre con el máximo de expresividad, de dulzura y de ternura.

Lo que más me fascina de sus esmaltes son las figuras de mujeres melancólicas, de rostros virginales, pálidos, como si fuesen de porcelana, con la mirada baja, con el cuello largo y las manos desproporcionadas a propósito, con el trato sinuoso de los cabellos y una posición inclinada.

Considerado como uno de los creadores del esmalte moderno, donde la fantasía y el silencio de sus personajes expresan la libertad de los sueños y la pasión por la exquisitez, nunca ha dejado de investigar en su taller, que él denomina laboratorio: desde la figura hasta la abstracción, desde el oro y la plata hasta los materiales encontrados, sus composiciones cuidadosamente estudiadas proyectan paz interior y a la vez son reivindicación del oficio.

Nuestros encuentros, primero en Artesania Catalunya y después en la Escola Massana, siempre han sido entrañables y alentadores, y aunque él siempre ha querido huir de la pedagogía para sentirse más libre, reconoce que parte de lo que es se lo debe a la Massana.

El último día que visitó la escuela, unos meses atrás, fuimos al taller de esmaltes donde Francesc pasó gran parte de su infancia y juventud y con los ojos húmedos y una sonrisa que nunca le abandona me dijo: "Allá donde he ido, todo lo que he hecho, ha sido siempre en nombre propio, en nombre de Barcelona y en nombre de mi querida Escola Massana."

Gracias, Francesc Vilasís-Capalleja.

Gemma AMAT DE BROTO

Directora Escola Massana / Barcelona, abril 2014

1

Aprenentatge i formació

Aprendizaje y formación



APRENTATGE I FORMACIÓ

APRENDIZAJE Y FORMACIÓN

1944-1945

Escola d'Art i Oficis Artístics Llotja, sucursal de Gràcia, Barcelona.

1945-1956

Escola Massana Conservatori Municipal d'Arts Sumptuàries.

1947-1957

Estudis i pràctiques en profunditat de les tècniques i materials emprats en l'art de l'esmalt al foc sobre metalls, en la manufactura de la mateixa Escola Massana, creada per Miquel Soldevila, director.

Cercle Artístic Sant Lluc de Barcelona. Dibuix al natural del cos femení i masculí, a hores lliures durant dos anys.

Ateneu Barcelonès, Barcelona. Tres cursos d'italià amb la professora Bianca Lanzani, per als estudis de cant i piano amb la catedràtica musicòloga Carme Gombau Vilasís.

Museu d'Arts Decoratives La Virreina de Barcelona. Estudi en profunditat de la tècnica baix relleu esmaltat al foc.

Biblioteca de Catalunya, Barcelona (Biblioteca Central en aquells temps).

Consultes i estudis en llibre relacionats amb l'art de l'esmalt al foc sobre metalls.

Viatges d'estudis per Europa, per visitar museus, exposicions, biennals de l'art de l'esmalt...

1944-1945

Escola d'Art i Oficis Artístics Llotja, sucursal de Gràcia, Barcelona.

1945-1956

Escola Massana Conservatori Municipal d'Arts Sumptuàries.

1947-1957

Estudios y prácticas en profundidad de las técnicas y materiales empleados en el arte del esmalte al fuego sobre metales, en la manufactura de la misma Escola Massana, creada por Miquel Soldevila, director.

Cercle Artístic Sant Lluc de Barcelona. Dibujo al natural del cuerpo femenino y masculino, a horas libres durante dos años.

Ateneu Barcelonès, Barcelona. Tres cursos de italiano con la profesora Bianca Lanzani, para los estudios de canto y piano con la catedrática musicóloga Carme Gombau Vilasís.

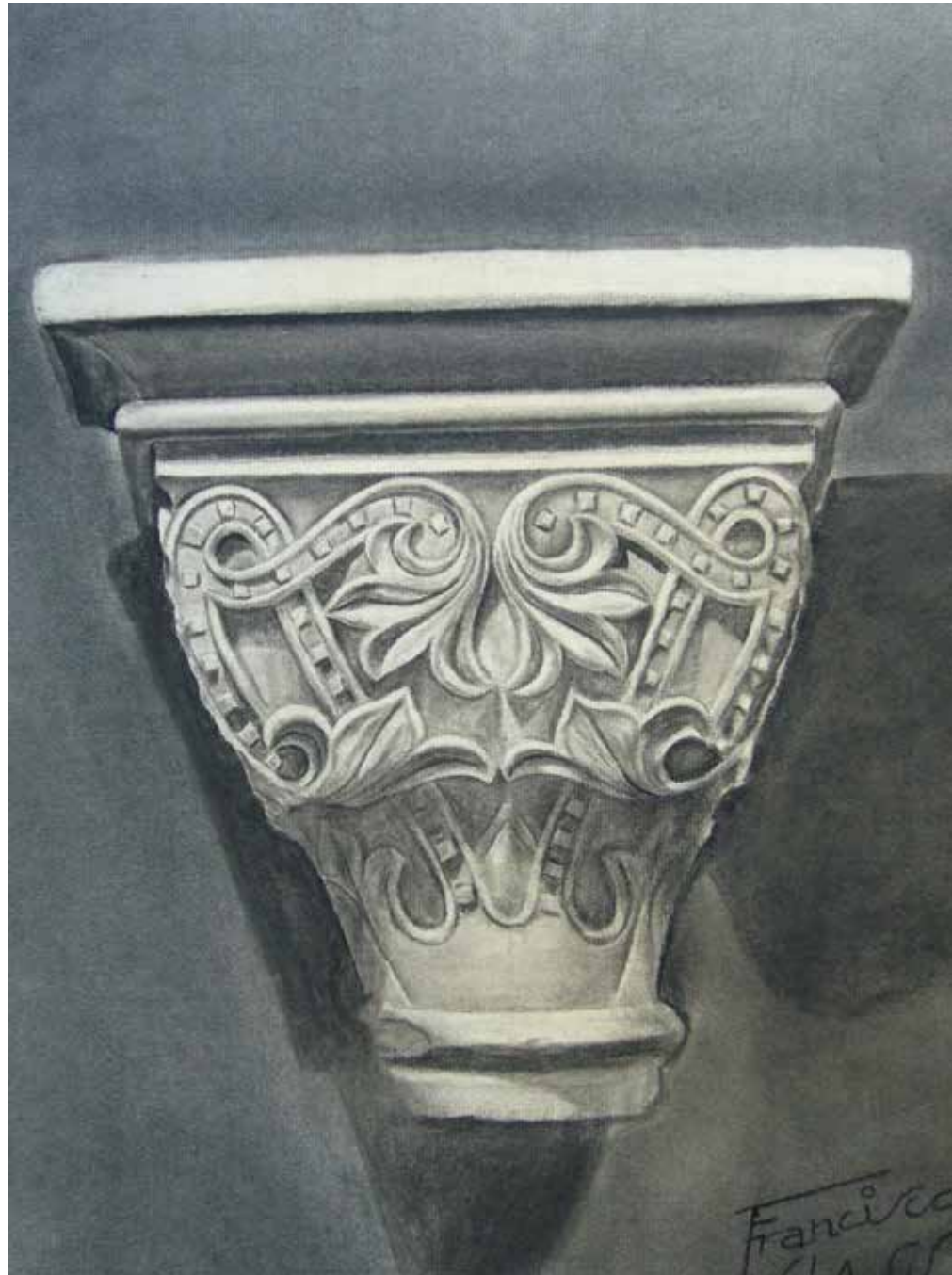
Museu d'Arts Decoratives La Virreina de Barcelona.

Estudio en profundidad de la técnica bajorrelieve esmaltado al fuego.

Biblioteca de Catalunya, Barcelona (Biblioteca Central en aquellos tiempos).

Consultas y estudios en libro relacionados con el arte del esmalte al fuego sobre metales.

Viajes de estudios por Europa, para visitar museos, exposiciones, bienales del arte del esmalte...



Dibuix al carbó sobre paper Ingres. 75 × 50 cm.

Dibujo al carbón sobre papel Ingres. 75 × 50 cm.